

Riigikogu, 14.11.2007

Aastakõne Riigikogu täiskogu ees

Austatud Riigikogu esimees, head parlamendi liikmed

Enne põhiteema juurde asumist on mul hea meel parlamendile teatada, et Eesti riigile ja Eesti Riigikontrollile on globaalsel tasandil osaks saanud suur au ja vastutus. Nimelt – Eesti Riigikontroll võttis Kanadalt üle ÜRO egiidi all tegutseva riigikontrollide maailmaorganisatsiooni keskkonnaauditi töörühma juhtimise. Praegu kuuluvad sellesse töörühma 62 riigi kõrgeimad auditiasutused ja see on 188 liikmega maailmaorganisatsiooni suurim töörühm.

Sisuliselt võib Eestile usaldatud tööd ja vastutust riigikontrollide hulgas võrrelda riikide eesistumisega Euroopa Liidus. Erinevus on selles, et riigikontrollide hulgas on eesistumised jagatud veel valdkondade kaupa ja Eesti võtab üle keskkonnaavaldkonna auditite ülemaailmse edendamise. Eesti Riigikontrolli kandidatuuri auditirühma eesistuja kohale toetasid eriti Ameerika Ühendriigid, Kanada, Suurbritannia, Norra ja Austria.

Seega – kui meie Eesti annab oma sõjameestega NATO kaudu jõukohase panuse rahvusvahelise julgeoleku tagamisse, IT-spetsialistidega küberkaitsesse jne, siis annab Eesti Riigikontroll oma panuse maailma keskkonnaavaldkonna auditeerimisse ja keskkonnaküsimuste teadvustamisse.

Nüüd aga lähemale kodustele asjadele, kuigi tänapäeva maailmas on teemade jagamine lähedasteks ja kaugeteks täiesti mõttetu. Eesti on osa maailmast ja maailm on osa Eestist. Kui me seda ei mõista, võime känguda oma naba imetlemisse.

• • •

Eesti riigi areng ja muutused kajastuvad ka nendes aruannetes, mida Riigikontroll riigi raha ja muu vara kasutamise kohta igal sügisel parlamendile esitab. Et kirjalikud ülevaated on teil kõigil juba ammu käes, ei hakka ma kirjutatut üle rääkima.

Ütlen kohe, et mitmete aastate kestel on osa avalikkusest Riigikontrollile heitnud ette, et me ei nõua kellegi verd, vangipanekut, lahtilaskmist, vaid anname soovitusi, kuidas süsteemide toimimist parandada. Olen veendunud, et Riigikontroll ei saa ega tohi võtta oma loosungiks omaaegset Raadio 2 menusaate pealkirja „Puuga pähe“. Riigikontroll peab olema küll kindlameelne, kuid lähtuma põhimõttest, et kriitilise hinnangu kõrvale peab kritiseerijal olema pakkuda positiivne programm ehk variant, kuidas asju teha paremini. Sellest põhimõttest on kantud ka mu tänase kõne mõtted nelja-viie probleemi kohta. Need probleemid puudutavad mõtlemist ja suhtumist ning pidurdavad arengut. Teemad tõukuvad meie audititest ja teie käes olevast aastaülevaatest.

Ma olen arvamusel, et Eesti peab endale seadma vägevad sihid, aga samas mitte langema masendusse ja lõputusse eneserooska, kui me ei jõua kohe nende eesmärkideni. Ei ole võimalik üle oma varju hüpata, kuigi proovima peab. Paljud protsessid, eriti inimeste mõttemaailma muutumine, võtavad aega inimpõlvi. Sajanditepikkune kogemus, kus maailmapilt oli niisama lai, kui hobuse tagumik adra tagant vaadatuna, annab tänini tunda. Siinkohal võib tänapäeva Eestit võrrelda ka teismelise poisiga, kes on küll kiiresti pikkusesse kasvanud, kuid kelle mõtlemine ei ole veel küps, täiskasvanu oma.

Riigieelarve, mis parlamendis praegu arutusel on, on suurusega 96 miljardit krooni. Paar aastat tagasi küsisin ma parlamendi eelmiselt koosseisult omamoodi viktoriiniküsimuse: kui suur oli iseisvuse taastanud Eesti Vabariigi esimene täiseelarve aastaks 1993. Oli mõni üksik, kes pakkus õiget suurusjärku.

Meenutan siis ka praegusele parlamendikoosseisule, et tolle aasta eelarve suuruseks oli 3,7 miljardit krooni. Mõelge, kui ka praegu oleks teil jagada sama summa ...

Meie eelarve summad ei ole muidugi suured, kui võrrelda mõne muu riigiga. Näiteks ühe tuntud raudteejaama äsjased renoveerimistööd Londonis maksid pea 18 miljardit Eesti krooni. Eelmisel näda-

lal debüteeris Hiina nafta- ja gaasifirma PetroChina Šanghai börsil ja ettevõtte turuväärtus ületas mõneks ajaks triljoni dollari piiri.

Eesti saab lähiaastatel kingitusena Euroopa teiste riikide maksumaksjatelt meie mõistes tohutu suure raha – üle 65 miljardi krooni. See raha on mõeldud selleks, et Eesti suudaks ennast Euroopa Liidu vanadele liikmesriikidele järele tõmmata. Riigikontroll vaatles eelmise perioodi rahakasutuse probleeme teiste tehtud ülevaadete alusel ja ma paneksin selle põhjal kõigile südamele järgmist.

Raha kasutades tuleb mõelda tulemuslikkusele ehk korraldada asju nii, et ka tegelikkuses oleks Euroopa teiste riikide maksumaksjate heldet toetust kasutatud nii, et sellest sündinud kasu oleks püsiv. Me peame vaatama, kas näiteks need teed, mida euroraha toel ehitame, on nii ehitatud ja hooldatud, et nad peavad vastu ka tulevikus. Kas need puhastusseadmed, mida me taas Euroopast saadava raha eest ehitame, on jätkusuutlikult majandatud ja nad toimivad edasi ka siis, kui euroraha enam ei tule? Euroopa maksumaksjatel on õigus meilt nõuda selle kohta aru. Ja nad nõuavad aru koos Euroopa Kontrollikojaga.

Riigikontroll rõhutab, et Euroopa teiste riikide maksumaksjate raha kasutamine peab olema niisama hoolikas ja tulemuslik kui meie endi maksuraha kasutamine. Ja tuleb järgida nii kordi ja reegleid kui ka kasutada tervet mõistust ning tagada tulemuslikkus ja jätkusuutlikkus.

Ühiskonnas peab tekkima ka selge suhe maksurahasse, see suhe on ajaloolistel põhjustel olnud nõrk. Inimesed peavad mõistma, et ei ole mingit põhjatut kotti nimega „RIIGI RAHA“, vaid kõik, mis seal kotis on, tuleb tegelikult meie endi taskust. Kui seda ei mõisteta, muutubki tõsiasjaks ütlus, et maksumaksja raha on raha, mis jääb maksumaksjale kätte pärast maksude tasumist.

• • •

Tänases päevakorras on teil järgmise punktina riigi 2006. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine. Ütlesin mullu eelmisele Riigikogu koosseisule, et küllap tuleb mul teatud teemade juurde ilmselt järgmise koosseisu puhul ikka ja jälle tagasi pöörduda. Ja tõesti tuleb. Ja see koondaruande teema on üks neist.

Jah, arvud selles on olulises osas õiged, seda võin ma kinnitada, sest arvuline osa on tänu rahandusministeeriumi ja riigi pearaama-

tupidaja heale tööle auditeeritav. Kuid see on ainult üks osa sellest aruandest. Väga oluline osa aruandest on ka tegevusaruanne, kuid see ei ole auditeeritav.

Milles siis asi? Aga selles, et tegevused pole seotud rahaga. Ühes kohas on üles loetud hunnik tegevusi ja teises kohas on hunnik tabeleid arvudega. Kuid nende vahel pole seost. See peaks aga olema peamine – valitsus peab andma Riigikogule ja avalikkusele teada, mis ta 2006. aasta konkreetse eelarveraha eest tegi ja saavutas. Kuna see aruanne sellist tervikpilti ei anna, tuleks tõsiselt kaaluda, kas aruanne sellisel kujul on ikka mõttekas. Pealegi – raamatupidamisaruanded ja riigieelarve täitmise aruanne ei ole omavahel seostatavad, sest kasutusel on erinevad arvestamise põhimõtted.

Jätkuv probleem, mis on samuti koondaruandega seotud, on selle esitamise aeg. Kohe on käes aasta 2008. Ma kardan, et infoajastul ei pruugi olla selle 2006. aasta infoga suurt midagi peale hakata.

Ja veel – see aruanne peab olema mõistetav igale kodanikule, mitte ainult raamatupidajatele. Mul on hea meel, et Rahandusministeerium on alustanud tööd, et muuta eelarve tekke- ja tulemuspõhiseks ning aruandlus läbipaistvamaks. Seekord on antud lubadus lõpetada eelarvereform aastaks 2010.

Reformi tehes tuleb minu arvates aga jällegi lähtuda tervest mõistusest ning mõõta ja eesmärgistada ikka ainult neid tegevusi ja tulemusi, mis on mõõdetavad ja millele on võimalik kriteeriume seada. On selge, et tulemus- ja tekkepõhisele eelarvele üleminek ei tohi tekitada kunstlike kriteeriumide väljamõtlemit. Siin tuleb olla ettevaatlik, et mitte laskuda jaburduste tasemele.

...

Minu teine murevaldkond on jätkuvalt horisontaalne koostöö. Tsiviliseeritud haldus eeldab väga head horisontaalset koostööd eri ministeeriumide vahel ja ka valitsemisalade sees. Ja ka organisatsiooni sees. Eri ministeeriumide puhul avaldub see koostöövõimekus erinevalt, aga tulemus on üks – asjad ei liigu või kukuvad maha eikellegimaale. Käib vastutuse pingpong.

Toon teile näite raamatust „Yes Minister“. Seal kirjeldatakse, kuidas algul VASTUTAS administratiivküsimuste ministeerium valitsuse töö kokkuhoidliku ja efektiivse juhtimise eest. Aga kuna see osutus raskeks ülesandeks, tehti tavapärase käik ja sõnastati kohustused

ümber. Vabaneti piinlikkust tekitavatest terminitest nagu „VASTUTUS“, „kokkuhoidlikkus“ ja „efektiivsus“. Järele jäi, et ministeeriumi eesmärgiks on ministeeriumide administratiivse töö TOETAMINE.

Sama nähtus, kui „Yes Minister“is“, vaevab ka Eesti riigiparaati. Vastutamine ei ole populaarne, ei taheta olla eestvedaja. Küll aga ollakse valmis toetama. Oluline on aga tunnetada mingi valdkonna eest lõppvastutust ja haarata teised kaasa.

Kogu seda probleemi illustreerib väga hästi üks tõeliselt piinlik lugu, mis jõudis isegi valitsuskabinetti. Ma räägin välikäimlate probleemist seoses piiriületust ootavate kaubaautode juhtidega. See tõstatas nii eelmisel aastal kui ka sel suvel.

Ma ei suuda ette kujutada, et Briti, Taani või Saksa valitsus oleks silmitsi probleemiga, et ministritel tuleb arutada, kes ikkagi peaks lahendama piirijärjekorras ootavate juhtide kempsumure. Selline asi lihtsalt ei jõuaks iialgi valitsuse tasemele, sest ametnikud oleksid selle probleemi omavahel kohe ära lahendanud, lükkamata seda valitsuse kaela. Aga Eestis on tihti ametniku esimene reaktsioon, et kui on mingi probleem, siis keegi teine peaks seda lahendama. Mitte tema. Hoidku jumal ametnikku initsiatiivi võtmise eest. Parem suruda probleem kellegi teise kaela. Selleks leiutatakse igasuguseid ettekäändeid. Küll otsivad usinad ametnikud valitsuse seadusest ja mujalt paragrahvisid, mille taha pugada, selle asemel, et võtta kätte ja probleem ära lahendada.

Loodan siiski, et see kempsulugu jääb ekstreemseks juhtumiks ja edaspidi, kui ametnikud kavatsevad jälle hakata mis tahes probleemide lahendamist kellegi teise õuele veeretama, peaksid nad ise nende nahas olema, kes probleemide käes kannatavad. Ühine häda paneb ehk ka ühiselt tegutsema.

Horisontaalse koostöö probleemid on olnud aegade jooksul ka ministrite tasandil. Eesti koalitsioonivalitsuste süsteemi juures elab minister väga valuliselt üle, kui mõni teine minister tuleb ja ütleb, et näe, tema ministeeriumis oleks vaja teha seda ja teist ning selleks ja toleks ajaks. Ja kui see juhtub olema veel mõni minister mitte enda, vaid koalitsioonipartneri parteist, on valu ja tõrksus seda suurem.

Üks osa neist probleemidest on alguse saanud sellest, et seadustes on iga väiksemagi otsuse tegemine delegeeritud võimalikult kõrgele, tihti valitsusele. Nii peab valitsus nimetama mingite maaparandus-ühistute liikme õiguste teostajaid, küll kinnitama kaitsealade eeskirju, küll tegelema loivaliste probleemidega, küll muu kribu-krabuga, mis

võiks väga vabalt olla ministeeriumide madalama taseme otsused.

Mind häirib ka väga, kui mõnd totrust või tegematajätmist põhjendatakse regulatsioonide puudulikkusega. Regulatsioonid on mõeldud protseduuride selgemaks ja lihtsamaks muutmiseks, mitte vastupidi. Ja ei maksa unustada sellist asja, nagu terve mõistus. Üldised head tavad, moraal ja terve mõistus aitavad üle mis tahes olukorrast, vaja on ainult tahta.

Võin oma kogemuste põhjal kinnitada, et Eesti riigis on väga häid ja töökaid ametnikke. Need ametnikud on üldjuhul meeletu ülekoormuse all. Aga on ports ka neid, kes mõtlevad endale ise tööd välja.

Eestil tuleks kogu avalik sektor siiski üle vaadata ja analüüsida, kas inimjõud on ikka paigutatud nii, nagu on vaja riigi ees olevate ülesannete efektiivseks lahendamiseks. Eestit viivad edasi ratsionaalsed, julged ja nupukad otsused ning originaalsed ideed, mitte tuhanded leheküljed kantseleitlikke strateegiaid, arengukavu ja muid lennuka nimega pabereid, mida tihtipeale ka koostajad tõsiselt ei võta ja mida tehakse „linnukese“ pärast.

• • •

Üks äärmiselt oluline valdkond, mis vajab teie hoolt ja tähelepanu, on kohalikud omavalitsused. Lähtudes Riigikogu otsusest, asus Riigikontroll eelmisel aastal auditeerima kohalikke omavalitsusi. Meie eesmärgiks oli esimeste aastatega saada kätte üldpilt omavalitsuste probleemidest. See üldpilt on mul nüüd olemas, peatselt saab lugupeetud parlament meilt kahe aasta töö kohta üldistava raporti. Ma kavatsen ka sel teemal olla tavapäraselt väga avameelne, sest mesijutu ajamisega petaksin ainult teid ja iseennast.

Omavalitsused on väga selgelt jaotatavad kaheks: need, kes on olemuslikult võimelised ise hakkama saama, ja need, kes ei ole. Neid, kes saavad hakkama, on üldarvust umbes 10 protsenti, ja neid, kes ei saa, on 90 protsenti. Ma ei räägi täna sellest 10 protsendist – Tallinn, Tartu, Pärnu, Viljandi jne ning jõukamad vallad. Ma räägin sellest 90 protsendist. Räägin pisivaldadest.

Oleme leidnud omavalitsustes väga palju eksimusi, kuid need ei ole olnud selliseid, mis oleksid tekkinud otsesest kuritahtlusest. Lihtsalt väikestel omavalitsustel on raske, et mitte öelda võimatu, leida ja pidada tippettevalmistusega raamatupidajaid, infotehnolooge, juriste ja teisi spetsialiste. Neid inimesi lihtsalt ei ole. Ja ma julgen arvata, et

ka ei tule, sest tikutulega otsivad endale inimesi ka Eesti suured linnad. Peamine omavalitsuste probleem ei ole seega mitte rahas, vaid inimjõus. Ja siin on minu meelest kolm põhilist lahendust.

Esimene võimalus: riik paneb kõigis neis probleemides valdadele õla alla, võtab suuremalt jaolt enda kanda teenuste osutamise, asjaajamise, projektijuhtimise. Ma nimetaksin seda skaalal – anda näljasele kala või õng – pigem kala-lahenduseks. Samas ma rõhutan, et kui riik paneb omavalitsusele mingi uue kohustuse, peab ta tagama ka vahendid selle täitmiseks.

On lubamatu, kui näiteks riik nõuab, et omavalitsused seaksid sisse mingi uue registri, kuid ei anna selleks vastavat arvutiprogrammi ning iga omavalitsus peab hakkama seda ise tellima ja välja nuputama. Siis me saame 200 erinevat programmi, mis omavahel ei ühti ja me ikka ei tea, kui palju meil üle Eesti seal registris midagi on. Pealegi raiskame sel viisil meeletult niigi vähest raha.

Teine variant põhineb selgelt haldus-territoriaalsel reformil, mis looks piisava inimkapitaliga omavalitsused, mis suudaks oma ülesannetega toime tulla. Kuna ma ei näe praegu kokkulepet, mis sellise reformi ära teeks, ei saa ilmselt haldusreformile suuri lootusi panna.

Ja kolmas variant, mis praegu näib kõige reaalsem. See on teatud funktsioonide delegeerimine omavalitsusliitudele. Omavalitsusliidud ühendaks oma piirkonna omavalitsusi, korraldaks nende projektide juhtimist, transpordiküsimusi, infrastruktuuride probleeme jm. Siin tuleb teha selge ülesannete jaotus omavalitsuste, nende liitude ja maavalitsuste vahel. Omavalitsusliit oleks nagu omamoodi kohalik direktoraat, kes asju korraldab.

Sel puhul aga tekib taas küsimus, milles siis nende väikevaldade omavalitsuseks olemine üldse seisneb. Milles? Ma mõistan, et igaüks võib end kus iganes tunda universumi direktorina, aga kas siin ei oleks kohalikel valitsejatel siiski mõistlik jõud ühendada?

• • •

Lõpetuseks teemast, mis haakub kõigi eelnevatega. Ja see on E-EESTI, see kolme eega Eesti või E-stonia, nagu ütlevad meie välismaalastest sõbrad. Eesti võib end tõesti infoühiskonna eelduste loomisel edukaks pidada. Ja mitte ainult seepärast, et oleme suutnud muule maailmale oma edumeelsete algatustega sellise mulje jätta:

meil on ju juba üle miljoni ID-kaardi, e-hääletamine, e-maksuamet, avalikud internetipunktid, avalik Wi-Fi, X-Tee jne.

Samas on meie probleemiks, et kõik need suurepärased IT-lahendused ei ole siiski veel kodaniku teenistuses. Seda näitab ka Riigikontrolli äsja lõppenud audit „Avaliku teenuste kvaliteet infoühiskonnas“. Sellest on ka teile koostatud ülevaates põhjalik kokkuvõte.

Parlament on Eestis juba viis aastat tagasi keelanud inimeste ülemäärase haldusliku koormamise. Elektrooniline asjaajamine on võrdne kirjaliku asjaajamisega. Ometi oli Riigikontroll sunnitud auditi tulemusi kokku võttes nentima, et inimesi jooksutatakse Eestis jätkuvalt lubamatult ja asjatult. Ikka peame korjama taotlusele kooskõlastusi, saama tõendeid. Ühe asutuse elektroonilisest süsteemist paberile välja trükitud andmed tuleb viia teise asutusse, kus need omakorda arvutisüsteemi sisestatakse.

Suureks uudiseks pole ka paber-asjaajamise klammerdumise põhjus: kodanikule ülalt alla vaatamine, teenuste ja infopakumise korraldamine nii, nagu see on alati olnud ja nagu on ametnikule mugav. Kuidas aga saavutada muutust?

Üks Riigikontrolli soovitustest on koostada e-kodaniku harta ja kiita see heaks võimalikult laias ringis. E-kodaniku harta kirjeldaks lihtsas keeles infoühiskonna hea halduse põhimõtteid ning sõnastaks kriteeriumid, millest lähtudes iga konkreetse avaliku teenuse kvaliteeti hinnata. Seda nii kodaniku kui asutuse vaatevinklist.

Teile on ühe näitena e-kodaniku harta kohta välja jagatud Riigikontrollis tehtud mitteametlik tõlge Hollandi analoogselt dokumendist. See rakendati seal 2006. aastal ning võiks Riigikontrolli arvates olla eeskujuks Eesti e-kodaniku harta väljatöötamisel. Harta on saanud Hollandis juba avalike teenuste standardi staatuse, kuna see on heaks kiidetud nii keskvalitsuse kui regionaalse ja kohaliku võimu tasandil. Lisaks sellele kasutab kohalik ombudsman, õigusvahemees ehk Hollandi Allar Jõks harta kriteeriume oma igapäevases töös.

Hollandi e-kodaniku harta loomine on olnud interaktiivne protsess, kuhu on kaasatud erinevaid huvirühmi. Eesti e-kodaniku harta loomine annaks võimaluse tugevdada meie kodanikuühiskonda ja kaasata inimesi riigielu kujundamisse. Meil on ju olemas suisa riiklik kaasamisportaal. Tasub ka meeles pidada, et ligikaudu veerand Euroopa Liidu sisemajanduse kogutoodangu kasvust ja 40 protsenti tootlikkuse suurenemisest tuleneb just info- ja kommunikatsioonitehnoloogia rakendamisest.

Olukorras, kus meie tootlikkus on suureks probleemiks ja inimeste hulk igal elualal üliväike, saame seda probleemi leevendada just teatud infotehnoloogiale. IT-süsteemidest võib olla abi ka liikluses toimuva sandistamise ja tapatalgute ohjeldamisel. Tallinna Tehnikaülikooli teedeinstituudi teadlased on teinud Riigikontrolli palvel lühianalüüsi, mis näitab, et tänavune liiklusõnnetuste kogukahju jooksevhindades ulatub üle viie miljardi krooni. Kusjuures teede finantseerimine ja liiklusõnnetuste vähenemine ei ole korrelatsioonis. Teadlased ütlevad, et sobimatud liiklusharjumused headel teedel võivad põhjustada isegi õnnetuste hulga suurenemist. Muide, Liikluskindlustuse Fondi andmetel oli kogu liikluskindlustuse süsteemi kahjunõuete kulu käesoleva 9 kuu jooksul 48% suurem võrreldes eelmise aasta sama perioodiga.

• • •

Kui traditsiooniliselt on auditeerimine olnud kogu maailmas keskendunud minevikule, siis muutunud ja muutumas on ka auditimaailm. Viimastel aastatel on maailma riikide kõrgeimad auditiasutused ennast ümber orienteerinud tulevikule, sest tänapäeva tempo juures ei ole tagantjärele tarkusega midagi peale hakata.

Üksikud näited sellelaadsetest audititest on ka meil olemas – näiteks põllumajanduse jätkusuutlikkuse probleeme käsitlev audit ning reovee puhastamise võimekuse audit.

Uus suund tähendab, et minevikku ja olevikku vaadatakse selleks, et anda õigel ajal tuleviku kohta infot poliitilistele otsustajatele – parlamendile ja valitsusele. Nii ongi maailmas päevakorda tõusnud nn jätkusuutlikkuse auditid. Auditid, mis analüüsivad ja prognoosivad, kui võrd tänane tegevus või tegevusetus annab tunda tulevikus – näiteks kümne või kahekümne aasta pärast.

Sellised jätkusuutlikkuse auditid on praegu eriti aktuaalsed neis riikides, kes on omal ajal loonud näiteks luksusliku sotsiaaltagatiste ja kõikvõimalike abirahade süsteemi. Et maksumaksjaid on üha vähem ja ülalpeetavaid üha rohkem, ei saa senine süsteem enam kesta.

Kõik need küsimused seisvad ka Eesti ees – kuidas pidada tulevikus ülal vananeva rahvastikuga riiki, kus töötajaid ja väärtuse loojaid on üha vähem? Kust, kellelt ja kuidas tuleb see tulu, mida kulutada? Küll jagamisega hakkama saadakse, oleks aga mida jagada. Milline oleks jätkusuutlik riigi ja majanduse struktuur? Millist haridust

peaks andma, et inimesed peaksid vastu globaalses konkurents? Milline oleks optimaalne tervishoiusüsteem? Mida teha, et ka 25 aasta pärast lamp põleks, oleks hingata puhast õhku ja juua puhast vett?

Eesti Riigikontrolli ülesanne on anda teile õigel ajal infot, mis aitaks teil siin saalis teha otsuseid ja kujundada poliitikat, mille tulemid on näha alles aastate pärast. Meie auditite roll on teadvustada küsimusi ja ergutada mõttevahetust, kuidas võimalikult ratsionaalselt probleeme lahendada või probleemide teket ennetada, neid ära hoida. Soovin meile kõigile julget otsustamist ning suurt ja värvilist maailmapilti.